

על מה תקפו את אשכול?

הנוסח המלא של הראיון בשבועון "ניו זוויק"

רויטליים, אך כמה הם שונים מתגרות התנגדות אחרות בהי"ט טוריה?

א: אם אנשים מבצעים פטריות טרוויסטיה, הם יכולים כמ"ד בן לקרוא לעצמם תנועת התנגדנות, אבל למה הם מתנגדים? אין הם יכולים למצוא מקלט בי גדה המערבית. הערבים הם אינם משתפים פעולה עם הפדאיון, זה בקושי מאפין אותם כלוחמי התינגדות.

ש: אבל בעזה מתנגדת האו"כ לוסיה המוסקית לביטוח שלום, האין זה כחווה תנועת התנגדות?

א: כהרד, אענה בשאלה אחי רת: וכי מה זה משנה? למה ש' אהלל אותם בתווית שלום? אבל ברצונות, אצ"ק, כי במשך עשרים שנה היתה עזה כבושה בידי ה' מפריים, העוצר של המצרים הם היה נקשה יותר משלנו, הפלרי טים הפלשתינאים בעזה התנגדו למצרים בחוקה, ממש כשם שהם מתנגדים לנו.

ש: תאם אתה חושב שישראל לים ופלשתינאים יהיו יום אחד במדינה דוילאוטית, ודומה להסי דר הנוצרי-מוסלמי בלבנון?

א: לא היתה רוצה להיות בי מצב של לבנון, כלומר על בסיס של חסימים-חסימים, לבנון יכיר לה יום אחד להיות שטיס-ארבי עם ואז מה יקרה למיעוט? ה' טוב מאד שאהם וקוראים תביעו שבמשך אלפיים שנה היום מיעוט נרדף ברחבי העולם, אך לעולם לא עזר, אנו הייבוי שיהיה לנו המקום שבו אנו הרוב, ראו את קפריסין, עשרים ושלושה אחוז תורכים, וראה מה קורה, האם זה מה שאהם רוצים בשבילנו?

ש: במקרה זה, כיצד היתה מרגיש לגבי מדינה פלשתינאית נפרדת?

א: אני נגד זה, אישית, אני חושב שהקשרים הפלשתינאים צריכים להיות עם ירדן, יש לי אהם אותם מנהיגים אותה דת ר' אלה שפה, אבל מי ירדע? התינגדותה של ירדן עשויה להכריח שקיימו מדינה נפרדת.

ש: את ההודים זכאים למולי דה, מדוע אין הפלשתינאים זכ' אים לארץ משלהם?

א: מה זה פלשתינאים? כשי באנו לכאן היו כאן 250,000 לא-יהודים, בעיקר ערבים ובדווים, היה כאן מדבר יותר מאזורים נה' שלים, לא כלום, רק אחרי ש' הפלחנו וישבנו אותה, הם היו סעניניים לקחה זאת מאתנו.

ש: אתה כנראה שסמסליות עד רב ישרקי נשקט של הפדאיון או ישלטו בהם, אבל תאם היו ה' מנהיגים החוזרים מסוגלים לש' לוט כסתרתו היהודיות, כגון תבוצת שטיין, בוטן שאהם נא' בקתם על עצמאות?

א: כן, עד דרינה מסוימת יכולנו, אבל אין אתם יכולים להשתול? הערבים הקיפו ממש לית עם צבאות ויחזקה משטרה, לנו לא היה דבר, היינו בלתי-לאליים. מה התחרות שהונחת, ובדודנו מנסים לשלוט מהן, צרי (המשך בעמ' 10)

לות חדשים, על המורים חדשים; הסכמי שביתת-העבודה בתים וקבר' דים.

ש: אתם עומדים על שלום קבע עם ממשלות ערב כמחיר ל' נסיגה, אך האם אתם חושבים שדבר זה אפשרי ללא פתרון ל' בעיית הפליטים?

א: הפליטים מהווים לשכונתו כדור פוליטי נוח, ולא עניין של היום ומוחר, אם הם רוצים להתי' חיל בבעיית הפליטים - אנו מר' כנים, אנו גמישים לחלוטין כי עניין סדר היום, הכל עוסקת-ה' בילה, ואין זה משנה כמה מתח' לים.

ש: ארים אמר, כי יש להת' לפליטים את הברירה בין סיצויים לבין תוכחה לשוב לבתיהם הקוד' מים, מהו עמדתך לגבי זה?

א: מצדנו להוזכר לנאצר, כי הנה זמן שבו הסכמנו להחז' רתם של מאה אלף ערבים, אף כי אני התנגדתי לכך, כי לא ה' אמנתי שזה יפעל, כי מנהיגים ערבים היו זקוקים לפליטים כל' היילים במשחק שהמס. כיום הש' תנה המצב, כל פליט שיחזור יח' יה סבבת זמן לישראל, איננו יכיר לים לקבל אותם בחזרה אבל הם' כמנו, במשך השנים, לשיבתם של ארבעים אלף פליטים על רקע רב-טריאהות, אנו מוכנים לשלם סיצויים.

איוה ויתורים?

ש: על איוה ויתורים אתם עומדים בתמורה לנסיגה מאדמות ערביות? האם אתם עומדים על נוכחות צבאית בשארם-אשיון?

א: על כל פנים, אנו חייבים להיות בהצב שנוכל להגן על ה' גישה למצרי טיראן, החצר הא' חזרית שלנו, אין אנו יטולים לסי' מוך על הבטחות ועל היום ש' עשו זאת בשבילנו, איננו יכולים להיות כאישה ללא חוזה שלום, אשר לרמת הגולן, אנו פשוט לא נוותר עליה, וכך גם בעניין ירד' שלום, כאן אין כל גמישות, אני מצטער, הייתי מאושר מאוד לה' יוד כן, אבל כל פעם שאני מביט במפה אני מנענע בראשו, כי אין כל דרך אפשרית להתפטר על ירושלים, היא לבלבזה של מדי' נתנו.

ש: האם אתה רואה באנשיו הקיסנדו הפלשתינאים, אל פי' תתי' הפדאיון, גורם פוליטי פד' מצבאלי חשוב במזרח התיכון?

א: איננו רוצה להתרברב, אך הפדאיון איבדו הרבה אנשים, ר' כים עוזבים את התנועה ברה נמיסה, אינו מאפין שהפדאיון יה' יה כזה חשוב כפי שחמה אנשים בארצות המערב חושבים, אבל אם, אל פתח' ירצה לדבר עמנו ישירות, לא נאמר לאו, אם יום אחד הם יפילו ממשלות ערביות קיימת כי או ימתי לנו ארוב חדש, אבל אינו מאפין שזה יק' רה, כי הם חשים טוב יותר כי פריי-לאנסריס' ואינם מנסים כלל לקחת על עצמם עולה של ממש' לה.

ש: אתם קוראים לפדאיון ש' נצחמו בה וכל עוד הגולן נשאר אוניר מסוכן, עלינו להגן עליו, מלבד זה אין לנו עם מי לדבר מהגד הסורי, הם אפילו אינם מוכנים לדבר עם ד"ר גונאר יא' רינג.

הראיון עם "ניו זוויק" היה בשעתו מושג פוליטי מסעיר בישראל, לוי אשכול זכה בגלל ראיון זה להתקפות בלתי-מדיניות, ולא זכה להנחה אף מצד הסיון, מערה זו, שהתחוללה במרואר 1969, העמידה את רוחו של אשכול בימי היוו האחרונים. מעניין לקרוא היום את הדברים שפוררו אז מחאה מה הריפה, אמת, אשכול היה באותה התקו-מה יוצא-דופן מנכונות הפשרה שלו לעומת הקונסנ-זום הלאומי, אך כיום גם הניצבים שתקפו אותו כ-המת-זעם מרחיקים ממנו מנכונות לויתורים.

ש: כיצד אתה מצדיק את המ' שך כיבוד האדמות הערביות בי ירי ישראל?

א: לחמנו שלוש מלחמות בי משך הזמן הקצר של עשרים שנותינו, אילו קיבלו ממשלות ערב, כמו כל העולם, את ייסוד מדינת ישראל, לא היה קורה כי דבר הזה, למעשה, לא היה כלל צורך לשנות את גבולותינו כסלוא היבשה, אבל אחרי מלחמת ששת הימים זהו גם שאנו עדיין כאן, על כן, מדוע עלינו לוותר על ארבעתנו אל הערבים ולומר אנא, עשו עמנו חסד וקחו הכל בחז' רה... אילו רובסנו במלחמה, היה גורלנו כגורלם של תשעה יהודי עיראק שנתלו במסמר בשבוע ש' עבר, כיבוד השטחים על ידינו הוא תוצאה של המלחמה, בי-1949 כבשה ירדן את הגדה המערבית בניגוד להחלטות ארים, בי-1969 אנו כבשנו את הגדה המערבית, נראה, כי אתם שוכחים שהערבים היו הראשונים שהתקופו.

ש: הנישיא נאצר מאשים אתכם, כי מטרחתם היא, ישראל רבתי, מהגילום עד המרת, מה אתה יכול לומר שישכנע אותו כי אין זה כך?

א: קשה לומר משחן שישכנע אותו, בעשרים השנה שעברו ה' זרנו ואמרנו, כי אנו מוכנים לדון בבצורת עם נאצר, אני עדיין מוכן לטוס לקאהיר מחר, איננו רוצה לטווח עמו ככובש, מרצוני לשלם מראשו את הרעיון המהודי של "ישראל רבתי", הוא אינו יכול לכנס את מדינתו על פראזה שאמרנו הימים, שאינם מייצגים אלא את עצמם, אני מוכן להיפגש עימו בכל מקום ובכל זמן, ולא ארוב על נוהל, סדרים או צד' רק של שילוח.

ש: ומה לגבי תכונותיכם לי' החיישניות ישראליות חושות בי' רשתת-הגולן שבטרייה, בודה המע' רבית על גדה הירדן, ובסני ה' מצרית?

א: אתם יודעים מה קרה ביר' מת'הגולן לפני המלחמה, היה סדר הפגזו ממש את יושביו, זה לא יקרה יותר לעולם, מלבד זאת אין אלה החיישניות בגילות, אי' לא האתחיות תקלאות-צבאיות. ש: אבל למה לא הסכם לסירוף הגולן, במקום יישוב ישראלים בחלק מסוריה?

א: מהו פירוש? מי משניה על הגבול? איש אינו יודע מה פיר' רישו של פירוש, היתה מלחמה, נצחמו בה וכל עוד הגולן נשאר אוניר מסוכן, עלינו להגן עליו, מהגד הסורי, הם אפילו אינם מוכנים לדבר עם ד"ר גונאר יא' רינג.

בעיית הפליטים

ש: מיד אחרי מלחמת ששה הימים אמרו מנהיגים ישראלים, שהם יעשו הצעה נדיבות כדי לפתור את בעיית הפליטים הפ' לשת'נאים, מה קרה?

א: היתה בנו אולי אפשרי מהתייטר ביחס לפליטים להסדר בריקיימא, ברור שבעיית הפליטים תבוא על פתרונה ביחוד עם שכונתו, חייב להיות דרישה, ה' פליטים הם בעייה בינלאומית, אנו זקוקים לקרקע ולמים בשבי' למ, אנו אומה קטנה, שרשונה שטח אדמה של 7,720 מיל מרובע בלבד; וכמות מים שנתית כל' של ביליון וחצי מטר מעוקב, ל' ירדן, לבנון, סוריה, מצרים וע' ראק יהודי יש שטח של 670,000 מיל מרובע וכמות מים שנתית כסך של יותר מ-900 ביליון מטר מעוקב.

ש: אני חושש, שאיני מבין בדיק את הנקודה, א: אם ארצות אלה פנימיות ליישוב את הפליטים, כי אי יש ברשותן הרבה שטחים ריקים י' לרבה מים מבוזבזים, אנו נשלם סיצויים לפליטים או נקנה בשבי' למ קרקע כדי שיתיישבו בארצות השכנות.

ש: מנהיגים ערבים אינם רר' אים סיכוי לשלום, כי הם פשוטי נעים שאהם החליטתם להחליק בי מה שכבשתם ויהו מה, האם הם צודקים?

א: אני בטוח, שנאצר יודע כי ההיפך הוא הנכון, ש: כיצד?

א: בדרכים שאיני יכול לנ' לותן, שפכו שלטים ערבים דבי' רים מעניינים מאתנו, הם יודעים, שאנו רוצים שלום, ש: אך האם תחוויר לגבולות' כם בתמורה לשלום?

א: הרשו לי לומר בבירור ר' באורה הדי-משמע, שלא תהיה חזרה למצב שקדם למלחמת יוני, גבולות המסקת האש הנוכחיים לא יימרו אלא בגבולות כשהיום ר' מוסכמים כחלק משלום סופי ר' בריקיימא, עלינו לדון על גבוי

הקולוניזטור הגדול / חנה זמר

מנסיין שרת, ובשל לקחי לבון ליווה אותו בשנתו הראשונה כשר הבטחון מתח נפשי כלשהו. את הסערה הפוליטית-פנימית הוא עבר כשירד על העליונה. בקשיים המדיניים הוא בדרך כלל הפיק מתוק מעו. כאשר הגרמנים, מתוך חינוך אחרי נאצר, ניסו לבטל משלוחי נשק לישראל, הביאה אותם הטקטיקה של אשכול להעביר את מערכת היחסים הבלתי-רשמית למישור דיפלומאטי מלא. אשכול זכה לראות בראשית קילוח העלייה מברית-המועצות לא מעט בזכות נסיונותיו המפגנים לשפר את היחסים עם מוסקווא. הוא גם הראשון בין מנהיגי ישראל שביקר בארה"ב כאורח רישמי, ובימיו נפתחו לרווחה שערי הרכש מארה"ב. אשכול היה לראש ממשלה מעלית, וגם סופלארי. אבל תקופת ההמתנה פגעה קשה בתדמיתו כמנהיג. באותם הימים עדיין אי אפשר היה לדעת שההמתנה מורטת העצבים ומעוררת הזרדות לא תגרום כל נזק. ראו בה חטא מדיני. לא אשכול היה האשם, אבל הוא נשא באחריות.

בימים אלה, במלאת עשור למותו, אמרו אישים שהכירוהו אז — ממנחם בגין ועד ישראל גלילי, דרך רבים אחרים — כי לאשכול המדינאי נוצר דימוי מעוות כמו שלא ידע להתאים. הנצחון הגדול במלחמת ששת הימים אשר הוכיח כי ההמתנה הביאה אך ברכה הן לצד הצבאי והן לצד המדיני של המערכת — לא יכול היה לתקן עוד את הרושם המעוות, ולא את העול המעשי שנעשה לו.

סופרו עכשיו דברים לא מעטים להסברת היסוד של הרושם המוטעה שנוצר. אך עדיין לא סופר הכל. אנשים היוודעים את חלקה הנסתר של האמת עדיין לא פתחו את פיהם. אך אם אינני טועה, הרי היום שבו יסופר מה שעדיין לא סופר, שוב איננו רחוק.

אם נכון כי מעשיו של אדם מלווים אותו בדרכו האחרונה, או אז התייצב לוי אשכול לפני בוראו בפמליית-כבוד מרשימה, אולי יותר מכל יהודי אחר שהלך לעולמו בדורות האחרונים.

המפעל הציוניזאטורי האדיר של הציונות בארץ הזאת, לפני ואחרי קום המדינה, יצירת הבראשית של הפרחת השממה (סליחה על הביטוי) ושל בניית תשתית למשק מודרני — קשורים בשמו של שקולניק אשכול קשר בלתי-נתק. מייסוד דגניה ועד להקמת מפעל המים הארצי, היו ראשו וליבו וידו בכל מעשה של בניין ופיתוח. הוא היה הקולוניזטור הגדול. בפרק זה של חייו ובצד זה של פעילותו לא מדברים על זימיו מעוות או על הערכה בלתי-נכונה. גם בימי חייו זכה עליהם בהוקרת הכל. אשכול המפתח לא היה שנוי במחלוקת. מיום בואו ארצה כחלוץ, מאחרוני העלייה השנייה ועד סיום תפקידו כשר האוצר, הביוגרפיה שלו היא מן היפות שאדם יכול לייחל להן, ואין בה אף פרק ציבורי שגורם לו עצמו תחושת קיפוח או עוול.

בפרק זה של חייו הוא מביא את "מקורות" מהפכת כמה מאות אלף מטרים מעוקבים של מים להפקת 83 מיליונים מטרים מעוקבים. שנים רבות אחרי זה עדיין שמעתי אותו מדבר על "קובים" ו"צולים" כי מים וצינורות-מים נשארו אהבתו הגדולה. זה גם הפרק שבו הושיב המוני עולים על הקרקע במאות נקודות חדשות, וזה הפרק שבו קיבל אוצר שאין בו רזרבה ליום אחד, והחולש על משק שאין לו תשתית. באותם הימים אמר לי שבעצם הוא איננו יודע. כיצד צריך להיות שר האוצר? וברצון היה פונה לעמיתיו בארצות אחרות לתחקר אותם בעניין זה. אך הוא פעל בדרכו שלו. התמודד עם התפקיד ויכול לו. בשנות כהונתו היה השיעור השנתי של הצמיחה במשק 10 אחוזים, וכל אורח ראה בעיניו את עצמת ההתפתחות וחש את תקוות המחר.

ההצלחה וההכרה בה תרמו לעלייתו כאיש מספר שנים בהירארכיה של מפא"י. תרמה לכך גם אישיותו המקובלת על הכל, גם מפני שהיה נוח לבריות, גם מפני שהתרחק מתככים, וגם מפני שלא היה מזוהה עם כת כלשהי במפלגה. זרכו של איש מספר שניים מובילה אותו להיות מספר אחד, וכך אירע גם לאשכול. חמש השנים שבהן היה אשכול מספר אחד זימנו לו בלי ספק רגעים של סיפוק, אך יותר מכל אכזבה וכדורך ומרידות. ראשות הממשלה לא היטיבה עם אשכול, אבל היא היטיבה עם המדינה. ההסטוריון ימצא, קרוב לוודאי, שהוא היה ראש הממשלה הטוב ביותר שהיה למדינת ישראל עד כה — להוציא את שנותיו הראשונות של בן-גוריון שהתייצב ליד והגה בתקופה שבה היה דרוש מנהיג סמכותי כמהו.

אשכול לא קיבל את ראשות הממשלה בחדווה. דחפי השלטון שלו לא היו חזקים כדי איוון התשעות שקיננו בו. אם כי בן-גוריון פרש מן הכהונה מרצונו והוא אשר "המליך" את אשכול, ואם כי אשכול היה מנאמני בן-גוריון, היתה לו תחושה של אי-נוחות. אך משקיבל על עצמו את התפקיד, הוא היה נחוש למלא אותו מתוך עצמאות. הוא נטש את האוצר ונטל על עצמו את תיק הבטחון כי הסיק מסקנות

על מה תקפו את אשכול?

(המשך מעמ' 7)

כיום היינו כי כוונתו להואבק נגד הצבא הבריטי.

בחיפה או באשדוד, אנו יכולים לבצע כל מיני מפעלים משותפים כדי לפתח את תעשייתנו ואת עסקי קני היצוא שלה. לכו, דברו עם האיגודים הערבים במזרח המערבית והם יאמרו לכם מה עשינו במשך כמה חודשים כדי להגביר את כרי שר ייצורם, אשר השתנה בקושי במשך מאות שנים קודם לכן. הפרנו למענם באריות במקומות שאנשים שלהם הבטיחו להם כי אין בהם מים. זה מה שאנו יכיר לים להציע אבל או שהם יקיימו מצב מלחמה ודבר לא יקרה, או שהם רוצים שלום אמת, ואז ה' תורות לעמוד בלתי מוגבלות.

ש: אילו היית הנשיא ג'קסון ותיית כנסה לפעול נגד חזירה סובייטית לעולם הערבי, האם לא תהיה מוצא לנהוץ להתקרב קצת יותר לעמדה הערבית?

א: המיד קשה לשים את עצמך בעליו של אחר, ובמיוחד באלה של נשיא ארצות-הברית. אבל אני משוכנע, אף כי לחמנו לברי דגו, כי מלחמת ששת הימים שידחה את העניין של העולם החפשי במזרח התיכון. יש דאגה רבה לגבי ההשפעה הסובייטית, אבל במדינות שיש להן הרבה מה להציע - ערב הסעודית, סודית, תורכיה וכו' - במדינות אלה ההשפעה הסובייטית מיני כאלית, אני חוזה שערבתי של ישראל למערב בחלק זה של העולם, יה' יה מעבר לכל יחס לגולה, אנו נהיה גשר סמשי בין היבשות, והעולם החופשי יהיה אסיר תודה למדי לא רק אם נמשיך להתקיים, אלא גם אם נמשיך לשכון בתוך גבולות מוכרים ובטוחים.

נשב ונדון

ש: הנשיא נאצר אמר לבידוד וויק, שצבאים מצרים מוכנים לשוב עם ישראלים בועדות מ' שותפות עם משקופו א"י; כפי שהיה בהסכמו הנשק ב-1949, מ' דוע אהם מתנגדים לחוש דרישה כזה, דרישה שאנב, נאצר אומר כי מסתלסל עמה לו קק?

א: המיד היה צד שלישי בוד דעות אלה, וצד שלישי זה, א"י, היה הצד המכריע, משקוף א"י אמר כמעט תמיד, שלא ראה אף פעם שהדברים קרו, התסדר נה' מן למשהו בלעג, לעיות צדק, כאשר שלח נאצר את יחודות ה' מדאין הראשונות, לפני יותר מצטר שנים, הוא מעל כאילו היה חפשי לעשות כרצונו, כשעה שאנו אמריים היינו לכבד את הסכמי שביתה הנשק, על כן נשבר ה' הסכם, אבל אם נאצר מוכן לוד דש ועדות משותפות אלה ול' שבת אתנו עם, מדוע אינו מ' כן לשוב אתנו לפי החלטת מ' עצת הבטחון מנובמבר 1967?

ש: האם לא הגיע הזמן לכמה יומות שלום ישראליות חדשות? א: אנו חשים שכל יום הוא הזמן לכן, השאלה היא מה ואך, הנה נשב ונדון בכך, אבל בהנה יחד, אנו אמרנו, וזה ודאי הגיע לאוני כמשלת ירדן, שאם ירדן זקוקה לבטל יס'תיכוני, אנו מ' כנים לתת לה שירותי נמל חפשי